

Vergaderjaar 2011–2012

32 752

Regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen)

C

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 13 juli 2012

1. Inleiding

Met belangstelling heb ik kennis genomen van het voorlopig verslag van de Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken inzake het voorstel van wet houdende regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen). In deze memorie van antwoord ga ik in op de vragen in het voorlopig verslag, waarbij de volgorde van het verslag zoveel mogelijk is gevolgd.

Het verheugt mij dat het merendeel van de fracties waardering uitspreekt over de strekking van het wetsvoorstel. Met het wetsvoorstel wordt een betekenisvolle stap gezet in de richting van meer openheid over particuliere bijdragen die politieke partijen ontvangen. Dat politieke partijen gesteund worden door burgers en organisaties verdient veel waardering, wanneer dit voortkomt uit sympathie voor en betrokkenheid bij een bepaalde politieke partij. Het wetsvoorstel werpt hier ook geen beletselen tegen op, in de zin dat er bijvoorbeeld een maximum wordt gesteld aan de bijdragen die mogen worden gedaan.

Het is echter van belang dat in de particuliere bijdragen meer inzicht wordt gegeven, zodat buitenstaanders zich een oordeel kunnen vormen over de vraag of de standpunten van een politieke partij mogelijk zijn beïnvloed door de belangen van donateurs die omvangrijke giften doen. Openheid over particuliere bijdragen is daarmee tevens een rem op eventuele pogingen om via donaties invloed uit te oefenen op de standpuntbepaling van politieke partijen, teneinde daar een persoonlijk voordeel mee te verkrijgen. Dit kan ook een positief effect hebben op de beeldvorming over partijen. Het beeld van politieke partijen is van essentiële betekenis voor het vertrouwen van de burger in de politiek. Om deze reden is het noodzakelijk dat politieke partijen inzicht verschaffen in de bijdragen die zij naast contributies en overheidssubsidie ontvangen. De huidige Wet subsidiëring politieke partijen biedt een uiterst summiere regeling voor het openbaar maken van giften. Reeds in 2000, een jaar na vaststelling van de Wet subsidiëring politieke partijen, zond het

toenmalige kabinet een nota naar de Tweede Kamer waarin werd aangegeven dat de regeling over transparantie over giften ontoereikend werd geacht.¹ Ook in internationaal verband wordt kritisch naar Nederland gekeken. De Group of States against Corruption (GRECO) van de Raad van Europa heeft op 13 juni 2008 een rapport uitgebracht over Nederland, waarin GRECO concludeert dat het huidige wettelijke stelsel voor de financiering van politieke partijen niet in overeenstemming is met de aanbevelingen van de Raad van Europa. Met het wetsvoorstel zal in hoge mate tegemoet worden gekomen aan deze aanbevelingen. Daarmee is niet gezegd dat dit wetsvoorstel een sluitend systeem biedt voor het inzichtelijk maken van alle geldstromen en bijdragen in natura aan politieke partijen, maar vergeleken met de regels die nu gelden is het wetsvoorstel een belangrijke stap in de goede richting.

2. Het belang van voorschriften over partijfinanciering

Ik ben het met de leden van de PvdA-fractie eens dat het goed zou zijn als partijen veel kleine giften van zoveel mogelijk burgers ontvangen, zodat hun maatschappelijke verankering ook in financieel opzicht zo breed mogelijk is. Het is daarom goed als partijen daarnaar blijven streven, zoals de meeste partijen trouwens ook doen. Dit neemt niet weg dat we niet de ogen kunnen sluiten voor de trend die zich al vele jaren voordoet van dalende ledentallen en van de daarmee verbonden inkomstendaling van politieke partijen. Om die reden is destijds besloten tot overheidssubsidiëring over te gaan. Het is er tevens de oorzaak van dat partijen grotere giften steeds meer op prijs zijn gaan stellen, omdat ze er meer dan vroeger afhankelijk van zijn geworden. Voor nieuwe partijen zonder gevestigd ledenbestand geldt dit nog eens in versterkte mate. De wens om de transparantie van deze vormen van private financiering te vergroten, is de achtergrond van dit wetsvoorstel. Daarmee is in de eerste plaats de zuiverheid van de politieke besluitvorming gediend. Ik onderken dat er, zoals deze leden stellen, in veel landen nog een ander motief een rol speelt bij de regulering van private partijfinanciering, namelijk de wens om een zogenaamd *level playing field* te scheppen; anders gezegd, zoals deze leden het stellen: de wens om te voorkomen dat vermogende mensen of organisaties het verkiezingsproces gaan overheersen ten koste van mensen of organisaties met minder financiële kracht. In landen waarin dit motief een belangrijke rol speelt, pleegt men de hoogte van particuliere bijdragen aan een maximum te binden. Daarvoor is in dit wetsvoorstel niet gekozen. Transparantie wordt op dit moment een voldoende en adequate maatregel geacht. Het leidt ertoe dat een partij over omvangrijke giften ter verantwoording kan worden geroepen. Transparantie kan mogelijk ook zorgen voor een matigende werking op de hoogte van de giften aan politieke partijen. Bij de evaluatie van de wet over vijf jaar zal er, anders dan nu het geval is, bekend zijn of er veel omvangrijke bijdragen worden gedaan. Dit zou aanleiding kunnen geven om dit onderwerp nog eens opnieuw te bezien.

De leden van de PVV-fractie vroegen waarom besloten is om het voorstel niet opnieuw voor advies aan de Raad van State voor te leggen en of de regering bereid is dit alsnog te doen.

De Raad van State adviseerde in september 2006 over het toenmalige ontwerpvoorstel voor de Wet financiering politieke partijen. De belangrijkste kritiek van de Raad van State betrof de bestuurlijke boete die in het ontwerpvoorstel was opgenomen. Hij was niet overtuigd van de noodzaak en wenselijkheid van een dergelijke boete en vond dat, nu het opleggen van een sanctie aan een politieke partij raakt aan de grondvesten van de democratische rechtsstaat, een met waarborgen omklede strafrechtelijke procedure meer voor de hand lag dan een bestuurlijke boete. Ook achtte de Raad de Kiesraad minder geschikt als orgaan dat de bestuurlijke boete

¹ Kamerstukken II 2000/01, 27 422, nr. 1.

zou gaan opleggen, omdat deze nieuwe taak niet paste bij de overige taken van de Kiesraad.

De bestuurlijke boete van maximaal € 25 000 is in het wetsvoorstel gehandhaafd. De verplichtingen in het wetsvoorstel zien vooral op administratieve handelingen als het registeren van bijdragen en het toezenden van het overzicht van bijdragen van € 4 500 of meer. Voor dergelijke administratieve vergrijpen is de bestuurlijke boete het aangewezen instrument. Het is belangrijk dat daartegen steeds adequaat kan worden opgetreden, op een wijze en met middelen die proportioneel zijn. De bestuurlijke boete wordt aangewend voor die gevallen waarbij de overtreding eenvoudig is vast te stellen, er geen behoefte is aan een opsporingsfase met bijbehorende dwangmiddelen en opsporingsbevoegdheden en er geen zware straffen nodig zijn, ook niet ter afschrikking.

Mede naar aanleiding van het advies van de Raad zijn de uitvoerings- en toezichttaken toebedeeld aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het werd niet wenselijk geacht de Kiesraad bloot te stellen aan een eventuele discussie over een bepaalde beslissing, gelet op het grote belang van een volstrekt onomstreden uitvoering van de taken van dit instituut als centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van de Eerste en de Tweede Kamer en het Europees Parlement. Dit zou het vertrouwen in het kiesproces immers kunnen schaden.

Het ontwerpvoorstel is in lijn met het advies van de Raad van State aangepast. Gelet hierop bestond er geen aanleiding om het wetsvoorstel vóór indiening bij de Tweede Kamer nogmaals ter advisering aan de Raad van State voor te leggen. De nota's van wijziging die vervolgens zijn ingediend zijn niet voor advies aan de Raad van State voorgelegd, omdat zij naar mijn mening niet tot een ingrijpende wijziging van het wetsvoorstel leidden. Het betrof onder meer het overdragen van het bestaande budget van het MATRA Programma Politieke Partijen (MPPP) van de minister van Buitenlandse Zaken naar de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het mogelijk achterwege laten van naam en woonplaats in het overzicht van giften van meer dan € 4 500 vanwege veiligheidsredenen, het instellen van de Commissie toezicht financiën politieke partijen die de minister adviseert over een aantal bevoegdheden, en het afzonderlijk beboeten van overtreding van de verplichtingen van het wetsvoorstel. Ik zie ook op dit moment, nu de Tweede Kamer reeds heeft ingestemd met het wetsvoorstel en de Eerste Kamer het in behandeling heeft, geen reden of noodzaak het wetsvoorstel opnieuw aan de Raad van State voor te leggen voor advies.

3. De financieringsvoorschriften

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering kan aangeven waarom niet voor een lager bedrag dan € 4 500 is gekozen, zoals in verschillende andere westerse democratieën gebruikelijk is en ook door de Group of States against Corruption (GRECO) van de Raad van Europa in 2008 werd bepleit. Kan de regering, zo vroegen deze leden, een overzicht geven van drempelbedragen waarboven een donatie bekend moet worden gemaakt in andere westerse democratieën?

De drempelbedragen van € 1 000 voor registratie en € 4 500 voor openbaarmaking zijn de uitkomst van een afweging tussen enerzijds zoveel mogelijk transparantie van giften en anderzijds het belang van de privacy van burgers en organisaties die een gift doen aan een politieke partij en het voorkomen van te hoge administratieve lasten van politieke partijen. De administratieve plichten voor politieke partijen dienen in verhouding te staan tot het doel van de wet. Dat doel is het transparant maken van giften van enige omvang die mogelijk zijn gedaan om invloed uit te oefenen op de standpuntbepaling van een politieke partij of die

indruk kunnen wekken. Bij kleinere bedragen doet zich het risico van financiële afhankelijkheid niet voor.

In andere westerse democratieën bestaat een grote variatie in drempelbedragen. Nederland neemt hierin een middenpositie in met de gekozen drempelbedragen. Uit het vergelijkend onderzoek van Lucardie, Voerman & Van Zonneveld uit 2010 naar regelingen voor overheidssubsidies en giften voor politieke partijen in Europa¹ blijkt dat in België, Frankrijk, Oostenrijk en IJsland het op jaarbasis in totaal ontvangen bedrag aan giften openbaar dient te worden gemaakt, waarbij in België een drempelbedrag voor registratie van bijdragen geldt van € 125, in Frankrijk van € 3 000 en in Oostenrijk van € 7 260. In Duitsland dienen individuele bijdragen boven € 500 te worden geregistreerd en individuele bijdragen van donateurs boven € 10 000 openbaar te worden gemaakt. In het Verenigd Koninkrijk dienen individuele bijdragen boven € 268 te worden geregistreerd en individuele bijdragen boven € 6 700 openbaar te worden gemaakt. In Estland, Letland en Slowakije dienen alle bijdragen te worden geregistreerd en openbaar gemaakt. In Luxemburg dienen alle bijdragen te worden geregistreerd en geldt een drempelbedrag voor openbaarmaking van bijdragen van € 250. In Slovenië ten slotte geldt een drempelbedrag voor registratie en openbaarmaking van bijdragen van € 3 600.

De leden van de SP-fractie vroegen of de regering de inschatting deelt, zoals bij de behandeling in de Tweede Kamer en door experts is aangegeven, dat het voorliggend wetsvoorstel te «ontlopen» zou zijn. Ik verwacht met voorliggend wetsvoorstel een goede stap te zetten in de richting van een zo transparant mogelijk systeem van partijfinanciering. De discussie over de specifieke karakteristieken van dit systeem heeft een aanzienlijk aantal jaren in beslag genomen. Zoals in de inleiding is aangegeven zond het toenmalige kabinet reeds in 2000, een jaar na vaststelling van de Wet subsidiëring politieke partijen, een nota naar de Tweede Kamer waarin werd aangegeven dat de regeling over transparantie over giften ontoereikend werd geacht. De werking van het democratisch stelsel en het functioneren van politieke partijen daarbinnen vormt een dynamisch geheel. Om die reden kan nu niet worden gesteld dat de bevordering van transparantie over giften en het denken over de wijze waarop dat het beste kan gebeuren, is afgerond. Zoals van regeringszijde steeds is benadrukt, biedt het wetsvoorstel nog geen sluitend systeem voor het inzichtelijk maken van alle geldstromen richting politieke partijen, maar vergeleken met de zeer beperkte regels die nu gelden voor openbaarheid van partijfinanciering is het wetsvoorstel een belangrijke stap in de richting van meer transparantie. Vanzelfsprekend zal in het kader van de evaluatie worden bezien in hoeverre in de praktijk ook daadwerkelijk meer transparantie wordt bereikt en of voldoende kan worden opgetreden tegen ontduiking van de wettelijke verplichtingen.

Daarnaast vroegen de leden van de SP-fractie naar de verhouding tussen het voorliggende wetsvoorstel en wet- en regelgeving in andere landen. Deze leden vroegen in hoeverre de invoering van het voorliggend voorstel verandering zal brengen in de transparantie van partijfinanciering. De huidige regeling in de Wet subsidiëring politieke partijen voor openbaarmaking van giften is uiterst summier (artikel 18). Dit zal met inwerkingtreding van het voorliggende wetsvoorstel aanzienlijk veranderen, omdat dit een groot aantal nieuwe verplichtingen ten aanzien van registratie en openbaarmaking van giften invoert, ook voor partijen en kandidaten die nog niet in de Staten-Generaal vertegenwoordigd zijn. Daarmee zal de transparantie van partijfinanciering flink worden verbeterd.

In de huidige regeling worden alleen giften van € 4 537,80 of meer, afkomstig van rechtspersonen, door de politieke partij openbaar gemaakt

¹ A.P.M. Lucardie, G. Voerman en J.K. van Zonneveld, *Partijfinanciering in Europa. Een vergelijkend onderzoek naar regelingen voor overheidssubsidies en giften voor politieke partijen*, Groningen 2010.

door vermelding in het financieel verslag. Bij de openbaarmaking wordt de hoogte van het bedrag, de datum waarop de gift is gedaan en de naam van de gever vermeld, maar als de gever daartegen bezwaar heeft gemaakt, kan vermelding van de naam achterwege blijven. In dat geval wordt een omschrijving gegeven van de categorie van instellingen of organisaties waartoe de gever behoort.

In het wetsvoorstel wordt voorgeschreven wat politieke partijen in hun administratie moeten opnemen. Voorts geldt de verplichting om bijdragen van meer dan € 1 000 te registreren met vermelding van de naam en het adres van de gever, het bedrag of de waarde van de bijdrage en de datum van de bijdrage. Daarbij kan de gever zowel rechtspersoon als natuurlijk persoon zijn. Een andere nieuwe verplichting is dat de partij voor 1 juli een overzicht aan de minister moet zenden van de bijdragen van in totaal € 4 500 of meer, met vermelding van naam en woonplaats van de gever, het bedrag en de datum, en een overzicht van de schulden van € 25 000 of meer. Alleen wegens veiligheidsredenen kan openbaarmaking van naam en woonplaats van de gever achterwege blijven. Nieuw is ook dat de overzichten door de minister openbaar worden gemaakt en dat expliciet is bepaald dat het bij de minister berustende financieel verslag openbaar is. Een ander belangrijk verschil met de huidige regeling is dat er een extra openbaarmakingsplicht geldt in verkiezingstijd, dat er verplichtingen voor kandidaten gelden en dat er een openbaarmakingsverplichting geldt voor neveninstellingen en voor partijen en kandidaten die nog niet in de Kamer vertegenwoordigd zijn. Tot slot is, anders dan in de huidige Wet subsidiëring politieke partijen, aan de niet-naleving van deze verplichtingen in het wetsvoorstel een bestuurlijke boete verbonden.

Vergeleken met andere landen neemt Nederland na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel geen uitzonderlijke positie meer in. In reactie op de vraag van de leden van de PvdA-fractie is hiervoor reeds ingegaan op de verschillende drempelbedragen die in diverse Europese landen worden gesteld. Daarin neemt het wetsvoorstel een middenpositie in. Wat betreft de verplichting om jaarlijks een financieel rapport te maken en te zenden naar de subsidieverlenende instantie geldt dat in vrijwel alle West-Europese landen politieke partijen verplicht zijn om een jaarlijks financieel rapport op te maken. Zo geldt deze verplichting onder andere in België, Duitsland, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Het toezicht op de naleving van het wetsvoorstel zal in Nederland berusten bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, die daarbij advies ontvangt van de Commissie toezicht financiën politieke partijen. Wat betreft andere West-Europese landen wordt het toezicht op de naleving van de regels inzake partijfinanciering op verschillende wijze ingevuld. In Duitsland controleert de voorzitter van de Bondsdag of de partijen zich aan de regels voor subsidies en giften houden. In België is een vereniging, onder toezicht van de Controlecommissie die door het parlement is ingesteld, verantwoordelijk voor de handhaving van de regels. In Frankrijk houdt de Nationale Commissie van Campagnerekeningen en Politieke Financiering toezicht op de regels voor subsidies en giften. Deze commissie bestaat uit drie leden afkomstig van de Raad van State, drie leden afkomstig uit het Hof van Cassatie en drie leden afkomstig uit de Rekenkamer. In Oostenrijk houdt de Rekenkamer toezicht op de giften. Ik kom in paragraaf 5 nog terug op de positie van Nederland in internationaal verband wat betreft het beleggen van het toezicht bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ook wat betreft de sanctionering van de diverse verplichtingen bestaat weer een grote variatie in regelingen. In het wetsvoorstel krijgt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de bevoegdheid een bestuurlijke boete van ten hoogste € 25 000 op te leggen aan de politieke partij, de neveninstelling, de vereniging of de kandidaat wegens handelen of nalaten in strijd met bepaalde artikelen van het wetsvoorstel

(artikel 37). In Duitsland kan de rechter een gevangenisstraf opleggen en boetes uitdelen indien bijdragen niet vermeld of onjuist worden vermeld. In het Verenigd Koninkrijk kunnen politieke partijen olopemde boetes krijgen naarmate ze langer de informatie niet ter beschikking stellen, maar kunnen partijen ook strafrechtelijk worden vervolgd. In België kan aan partijen die niet op tijd een overzicht ter beschikking stellen van de ontvangen giften een geldboete worden opgelegd.

De leden van de D66-fractie vroegen of de regering de situatie voorziet waarin een natuurlijk persoon middels giften van rechtspersonen openbaarmaking kan voorkomen en tegelijkertijd een veelvoud van € 4 500 euro kan doneren aan een politieke partij en zo ja, hoe de regering deze situatie beoordeelt.

In het wetsvoorstel wordt geen onderscheid gemaakt tussen giften van natuurlijke personen en giften van rechtspersonen. Dit betekent dat ook voor de giften van rechtspersonen geldt dat politieke partijen verplicht worden om deze giften openbaar te maken vanaf een bedrag van € 4 500, met daarbij vermelding van naam en vestigingsplaats van het bedrijf. Blijft het totaal van ontvangen giften van een bepaald bedrijf in een jaar beneden € 4 500, dan vindt geen openbaarmaking plaats. Zoals ik hiervoor heb aangegeven is de grens van € 4 500 onder meer gekozen om een evenwicht te vinden tussen enerzijds zoveel mogelijk transparantie over bijdragen en anderzijds het voorkomen van te hoge administratieve lasten voor politieke partijen. Wil men tegengaan dat een natuurlijk persoon via verschillende rechtspersonen een veelvoud van € 4 500 doneert zonder dat zijn naam en woonplaats openbaar worden, dan zou dit voor de administraties van politieke partijen betekenen dat zij van ieder bedrijf dat een gift doet moeten nagaan wie eigenaar is en of die persoon alle aandelen bezit. Deze aanzienlijke verzwaring van de uitvoeringslasten acht ik onwenselijk, zeker omdat onduidelijk is of deze praktijk zich in grote mate zal voordoen.

Het lid van de SGP-fractie vroeg welk regime van administratie, openbaarmaking en beperking van bijdragen (paragraaf 3 van het voorstel) van toepassing is op erfstellingen en legaten en hoe een politieke partij dient om te gaan met een erfstelling waarvan de erflater testamentair anonimiteit heeft bedongen. Voorts stelde dit lid de vraag hoe omgegaan zal moeten worden met een erfstelling die gevolgd wordt door een schenking van één of meer erfgenamen.

Het doel achter de openbaarmaking van giften is dat iedere burger een oordeel moet kunnen vormen over de vraag of de bepaling van politieke standpunten mogelijk wordt beïnvloed door financiële relaties die daar mogelijk een persoonlijk voordeel mee zouden willen verkrijgen. Aangezien legaten en erfstellingen pas na het overlijden van de doneateur gedaan worden, ontbreekt dit laatste element en om die reden vallen erfstellingen en legaten niet onder de regels die in het wetsvoorstel zijn opgenomen voor registratie en openbaarmaking van giften. Een schenking van een erfgenaam valt daarentegen wel onder het regime van het wetsvoorstel. Hiervoor gelden dezelfde regels als voor andere giften.

4. Toepassingsbereik

4.1. Lokale en regionale politieke partijen en afdelingen

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de constatering juist is dat de regering zich niet principieel verzet tegen uitbreiding van het wettelijk regime tot subnationale niveaus, maar dat zij daar momenteel op basis van bestuurlijk-pragmatische gronden niet toe over wil gaan. Inderdaad heb ik me in de behandeling van voorliggend wetsvoorstel in de Tweede Kamer geen groot voorstander betoond van het verbreden van

de reikwijdte van de transparantieregels voor partijfinanciering naar lokale partijen en lokale afdelingen van nationale politieke partijen. Deze terughoudendheid is gelegen in de verwachting dat een dergelijke verbreding van de toepassing van de transparantieregels naar de vele bestaande lokale partijen en afdelingen zal leiden tot een aanzienlijke stijging van de administratieve lasten. Deze partijen en afdelingen zullen immers ontvangen bijdragen en gemaakte schulden met naam en toenaam moeten registreren en overzichten hiervan aan de toezichthouder moeten sturen. Daarnaast zou verbreding van de reikwijdte van het wetsvoorstel een enorme vergroting van de werklast voor de toezichthouder betekenen.

Inmiddels heeft de aanneming door de Tweede Kamer van het amendement Koopmans¹ geleid tot opname van het voorschrift voor lokale en nationale politieke partijen tot het opstellen van een giftenreglement, dat tevens van toepassing is op lokale afdelingen van politieke partijen. Partijen kunnen een eigen regeling treffen voor de registratie en openbaarmaking van ontvangen bijdragen. Ik ben nog steeds van mening dat bij het toepassen van regels inzake transparantie over partijfinanciering moet worden gestreefd naar zoveel mogelijk evenwicht tussen het beoogde doel van deze toepassing en de extra lasten die eruit voortvloeien en die in dit geval vooral hun weerslag zullen hebben op kleine lokale partijorganisaties.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het, wanneer om bestuurlijk-pragmatische redenen de verbreding van de werking van het wetsvoorstel naar het subnationale niveau niet gelijk met de inwerkingtreding van de wet kan worden gerealiseerd, niet voor de hand ligt om terstond (dus gelijk met de parlementaire aanvaarding van het wetsvoorstel) de voorbereiding te starten van de verbreding naar het subnationale niveau, zowel wettelijk als organisatorisch.

De leden van de CDA-fractie vroegen in welke zin met dit wetsvoorstel eerst ervaring opgedaan moet of kan worden voordat volgens de regering eventuele toepassing op lokale afdelingen van partijen aan de orde kan zijn.

Met de aanvaarding van het amendement Koopmans zullen alle politieke partijen, zowel op nationaal als op subnationaal niveau vanaf inwerkingtreding van de wet verplicht zijn een giftenreglement op te stellen, waarin wordt bepaald hoe zij omgaan met bijdragen en de openbaarmaking daarvan. Op die manier kan vanaf inwerkingtreding van de wet ervaring worden opgedaan met transparantieregels inzake partijfinanciering en de werking daarvan op het subnationale niveau. Verder wil ik benadrukken dat er op dit moment geen enkele ervaring is met het toezicht op partijfinanciering. Daarom is het goed om na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel eerst ervaring op te doen in de wijze waarop de wettelijke regels in de praktijk hun uitwerking krijgen. Naar aanleiding van de evaluatie die binnen vijf jaar na inwerkingtreding van de wet zal worden uitgevoerd, kan vervolgens op basis van die ervaringen in de praktijk worden bekeken of en zo ja, in hoeverre de transparantieregels naar het lokale niveau verder uitgebreid kunnen worden. Het direct na inwerkingtreding van het wetsvoorstel instellen van een taskforce, zoals de leden van de PvdA-fractie suggereren, die de financiële verslaglegging op lokaal en regionaal niveau kan faciliteren en eventuele voorstellen kan doen voor wijzigingen in wetgeving vooruitlopend op de eindevaluatie, zou hier in mijn ogen al teveel op vooruit lopen.

De leden van de PVV-fractie vroegen of het in het kader van de gewenste transparantie niet vreemd en onwenselijk is dat giften die worden ontvangen via lokale afdelingen en naar de landelijke partijen worden doorgestuurd niet verantwoord hoeven te worden. Is de regering het ermee eens dat dit in feite een omleidingsroute is, zo vroegen deze leden.

¹ Kamerstukken II 2011/12, 32 742, nr. 23.

In het wetsvoorstel is opgenomen dat zowel landelijke als niet-landelijke politieke partijen een giftenreglement dienen op te stellen, waarin zij bepalen hoe zij omgaan met bijdragen en de openbaarmaking daarvan. Het giftenreglement is van toepassing op de afdelingen van een partij. Als partijen in het giftenreglement opnemen dat bijdragen boven een bepaald bedrag met naam en woonplaats van de gever openbaar worden gemaakt, analoog aan de regeling in dit wetsvoorstel, geldt dit ook voor de afdelingen. In dat geval wordt ook bij giften aan lokale afdelingen openbaar wie op welk moment een bepaalde bijdrage heeft gedaan. Indien partijen er niet voor kiezen een dergelijke regeling in het giftenreglement op te nemen, blijft staan dat giften van lokale afdelingen net zo goed inzichtelijk moeten worden gemaakt in de financiële administratie als dat voor giften van derden geldt. Wel zullen de gegevens van de oorspronkelijke donateurs niet direct in de administratie van de landelijke politieke partij terug te vinden zijn. Alleen de lokale afdeling zal worden genoemd. Zoals ik in mijn brief van 8 februari 2012 aan de Tweede Kamer heb aangegeven zal bij de evaluatie aandacht worden geschonken aan het risico op het «doorsluizen» van giften via lokale afdelingen naar landelijke partijen.¹

De leden van de D66-fractie vroegen welke concrete stappen de regering wil gaan nemen aangaande mogelijke modelverordeningen van het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen.

De regering is voornemens om in de voorbereiding op de inwerkingtreding van de wet in het najaar het gesprek aan te gaan met de VNG, het IPO en de Unie van Waterschappen over een modelverordening. De verantwoordelijkheid van het opstellen van een dergelijke modelverordening ligt primair bij de koepels zelf, maar de regering is graag bereid om hier een adviserende rol in te vervullen.

Voorts wezen de leden van de D66-fractie erop dat in artikel 34 van de wet is opgenomen dat elke politieke partij een giftenreglement dient op te stellen en te openbaren, maar dat aan dit artikel een handhavings- noch een sanctieregime is verbonden. Deze leden vroegen of de regering kan aangeven wat zij nu concreet voor ogen heeft aangaande het bevorderen van transparantie in giften aan andere dan lokale politieke partijen.

Vooropgesteld moet worden dat voor landelijke partijen de specifieke regels over registratie en openbaarmaking van het wetsvoorstel zullen gelden, voorzien van bestuurlijke boetes. Artikel 34 van het wetsvoorstel verplicht deze landelijke partijen, maar ook politieke partijen die deelgenomen hebben aan de laatstgehouden verkiezing van provinciale staten, de gemeenteraad, een deelraad, of het algemeen bestuur van een waterschap, een giftenreglement op te stellen. In dit giftenreglement bepaalt de politieke partij hoe zij omgaat met bijdragen en de openbaarmaking daarvan. Voor landelijke partijen kan het gaan om een uitbreiding van de verplichtingen van het wetsvoorstel. De overige hiervoor bedoelde politieke partijen moeten eigen regelingen treffen, al dan niet analoog aan de inhoud van het wetsvoorstel. De regels van het giftenreglement gelden tevens voor de afdelingen van een politieke partij.

Het is primair aan de politieke partijen zelf om aan het giftenreglement inhoud te geven en ervoor te zorgen dat de afdelingen het naleven. Zoals ik hiervoor heb aangegeven ben ik van mening dat met dit wetsvoorstel een goede balans is gevonden tussen enerzijds het belang van een zo groot mogelijke transparantie over partijfinanciering en anderzijds de eigen verantwoordelijkheid van politieke partijen. Naar aanleiding van de evaluatie kan op basis van de ervaringen in de praktijk worden bekeken of en zo ja, in hoeverre de transparantieregels naar het lokale niveau verder uitgebreid moeten worden.

¹ Kamerstukken II 2011/12, 32 752, nr. 24, p. 5.

4.2. Neveninstellingen

De leden van de CDA-fractie vroegen of de grens van € 4 500 voor openbaar te maken giften (ook) ontlopen kan worden via giften aan neveninstellingen.

Voor giften aan neveninstellingen gelden op grond van artikel 30 van het wetsvoorstel dezelfde regels voor registratie en openbaarmaking als voor giften aan de politieke partij zelf. De grens van € 4 500 voor openbaarmaking kan dan ook niet ontlopen worden via giften aan neveninstellingen, omdat de neveninstellingen zelf deze giften openbaar moeten maken. Neveninstellingen, zoals een wetenschappelijk instituut, een jongerenorganisatie of een scholing- en vormingsinstituut, zijn verplicht bijdragen van € 1 000 of meer te registreren met vermelding van naam en adres van de gever, het bedrag en de datum. Hetzelfde geldt voor schulden. Voor 1 juli van elk kalenderjaar zendt de neveninstelling een overzicht van ontvangen bijdragen van € 4 500 of meer met vermelding van naam en woonplaats van de gevers, en een overzicht van de schulden van € 25 000 of meer. De minister maakt deze overzichten openbaar. Wel bestaat de mogelijkheid dat een gift van minder van € 4 500 zowel aan de politieke partij als aan een neveninstelling wordt gedaan. Daarmee wordt openbaarmaking van de gift, die in totaal meer dan € 4 500 kan bedragen, ontlopen. Zoals ik eerder heb aangegeven biedt dit wetsvoorstel geen sluitend systeem voor het inzichtelijk maken van alle bijdragen aan politieke partijen en de afwegingen van privacy en administratieve lastendruk die daaraan ten grondslag liggen, en zal bij de evaluatie van de wet worden bezien of voldoende kan worden opgetreden tegen ontduiking van de wettelijke verplichtingen.

De leden van de D66-fractie vroegen of het wetsvoorstel de mogelijkheid laat om een stichting in het leven te roepen die in verkiezingstijd door gebruik van betaalde media zich inzet voor verschillende politieke partijen of kandidaten die deelnemen aan de verkiezingen dan wel zich juist afzet tegen een politieke partij of meerdere politieke partijen die deelnemen aan de verkiezingen. Zo ja, beschouwt de regering zo een praktijk als een mogelijkheid om zonder openbaarmaking van giften campagneactiviteiten te kunnen financieren, zo vroegen deze leden.

Ik hecht er groot belang aan dat burgers in verkiezingstijd de mogelijkheid hebben om hun betrokkenheid bij het politieke proces en een politieke partij te tonen. Het staat iedere burger vrij om tijdens de campagne een activiteit ter ondersteuning van een kandidaat of politieke partij te organiseren. Ook bestaat er geen bezwaar tegen het oprichten van een stichting voor campagneactiviteiten. Het wetsvoorstel werpt hier geen beletselen voor op. Voorwaarde is wel dat (financiële) ondersteuning op transparante wijze gebeurt, zodat het voor burgers inzichtelijk is dat een politieke partij door een bepaalde organisatie wordt gesteund. Daarbij is van belang of een dergelijke stichting als neveninstelling kan worden aangemerkt. In dat geval moet door de neveninstelling verantwoording worden afgelegd over giften van € 4 500 of meer. Indien een stichting opgericht wordt die als enig doel het ondersteunen van één politieke partij heeft, dan kan deze stichting als neveninstelling worden aangemerkt. Het gaat immers om een organisatie die uitsluitend of in hoofdzaak gericht is op het stelselmatig of structureel ten bate van een politieke partij verrichten van activiteiten, waar de partij kennelijk voordeel bij heeft. Als de stichting zich afzet tegen enkele andere partijen, dan kan echter niet worden gesteld dat dit in het voordeel van één partij is. Ditzelfde geldt als de stichting zich voor verschillende politieke partijen inzet. In dat geval zijn er meerdere partijen die daar voordeel bij hebben en kan de stichting niet worden aangemerkt als neveninstelling van één politieke partij. In dat geval is echter ook het risico kleiner dat met een gift van enige omvang

mogelijk invloed wordt uitgeoefend op de standpuntbepaling van een politieke partij.

Het lid van de SGP-fractie wilde graag vernemen welk regime van toepassing is in de situatie waarin leden, c.q. kiezers of organisaties die los staan van een politieke partij op eigen kosten reclame maken of anderszins voor een politieke partij, zonder dat de betreffende partij daarmee instemt, bijvoorbeeld ten gerieve van een voorkeursactie. Een voorkeursactie wordt niet zozeer gedaan voor een partij als wel voor een individuele kandidaat. Artikel 29 verplicht iedere kandidaat die geplaatst is op een kandidatenlijst voor deze verkiezing tussen de eenentwintigste en de veertiende dag voorafgaand aan de stemming een overzicht te verschaffen van alle bijdragen van in totaal € 4 500 euro of meer die hij van een geveer in een kalenderjaar heeft ontvangen. Het gaat hier om zowel geldelijke bijdragen als bijdragen in natura en het gaat juist om bijdragen ten bate van de politieke activiteiten of van de werkzaamheden in het kader van de verkiezingscampagne van de kandidaat. Van een bijdrage in natura aan een politieke partij is sprake als de partij de bijdrage heeft aanvaard, de bijdrage op verzoek van de partij is geschied of als de partij ermee heeft ingestemd dat de bijdrage wordt gedaan. Over veel bijdragen in natura zal geen discussie bestaan. Reeds door het daadwerkelijk gebruik maken bijvoorbeeld van vergaderruimte of advertentieruimte die gratis ter beschikking is gesteld of van campagne-materiaal dat gratis is gedrukt, is de instemming een gegeven en is sprake van een bijdrage in natura. Dit geldt ook voor gratis goederen die door de partij worden aangenomen. Bij reclame zal instemming meestal impliciet gebeuren, tenzij de politieke partij er direct en expliciet afstand van neemt. Bijdragen in natura van leden van een partij vallen buiten de registratie- en openbaarmakingsverplichtingen. Bijdragen bestaande uit persoonlijke arbeid of activiteiten van leden van de politieke partij worden op grond van artikel 22, tweede lid, van het wetsvoorstel niet als bijdragen in natura aangemerkt. Dit soort activiteiten van partijleden ten behoeve van de partij behoren tot het wezen van een partijorganisatie en worden niet als bijdragen beschouwd waar openbaarmaking met naam en toenaam een bijdrage zou leveren aan meer transparantie over partijfinanciering.

4.3. Kandidaten

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering het eens is met de stelling dat ook de financiën die met interne verkiezingen binnen politieke partijen gepaard gaan transparant dienen te zijn. De organisatie van interne partijverkiezingen is een zaak van de politieke partijen zelf en ik ben van mening dat de regering grote terughoudendheid past in bemoeienis hiermee. Ik wil het daarom in beginsel aan de politieke partijen zelf overlaten om de regels voor deze verkiezingen vast te stellen. Dit geldt ook voor eventuele regelgeving over de transparantie van de financiën die met deze interne verkiezingen gepaard gaan. Voor *giften* die in het kader van een interne verkiezing aan de politieke partij zelf gedaan worden gelden, uiteraard, wel de regels die voor alle donaties aan politieke partijen gelden. In verkiezingstijd geldt er voor politieke partijen nog een extra openbaarmakingsplicht op grond van artikel 28. Tevens ziet het wetsvoorstel erop toe dat indien een kandidaat van een politieke partij die deelneemt aan een verkiezing van de Tweede Kamer van een donateur in een kalenderjaar bijdragen heeft ontvangen van in totaal € 4 500 euro of meer, hij of zij verplicht is om de naam en het adres van die donateur, de datum van de bijdrage en het bedrag of waarde van die bijdrage te melden bij zijn partij. De minister maakt vervolgens dit overzicht openbaar. Dit zal er toe leiden dat er transparantie verschaft zal worden in bijdragen aan kandidaten die deelgenomen

hebben aan een interne partijverkiezing en vervolgens kandidaat gesteld worden voor de Tweede Kamer.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering kan bevestigen dat het in artikel 29, tweede lid, gaat om bijdragen aan individuele kandidaten in een periode van ruim twee jaar voorafgaand aan de dag van de stemming. Deze leden vroegen of het hierbij dan gaat om alle giften («bijdragen» in de terminologie van het wetsvoorstel) aan personen die later op de kandidatenlijst worden geplaatst. En voor zover niet de periode van ruim twee jaar voorafgaand aan de dag van de stemming geldt, beperkt artikel 29, eerste lid, zich dan tot de periode tussen de formele kandidaatstelling en de twee en drie weken vóór de verkiezingen? Op grond van artikel 29 dienen bijdragen aan een kandidaat openbaar gemaakt te worden, die zijn ontvangen vanaf het begin van het tweede kalenderjaar voorafgaand aan het jaar waarin de verkiezingen plaatsvinden tot de eenentwintigste dag voor de stemming. Zodra een persoon op de kandidatenlijst is geplaatst, dient de kandidaat na te gaan of hij in deze periode giften heeft ontvangen en dient hij dit aan de partij op te geven. Artikel 29 beperkt zich dus niet tot de periode tussen de formele kandidaatstelling en de twee of drie weken voor de verkiezingen. Uiteraard vallen niet alle giften die aan een kandidaat zijn gedaan onder de openbaarmakingsplicht. Deze zijn alleen relevant als zij zijn gedaan ten bate van de politieke activiteiten van de kandidaat of van de werkzaamheden in het kader van de verkiezingscampagne. Het is aan de kandidaat om te beoordelen of daarvan sprake is; voor giften in verkiezingstijd zal hiervan in principe snel sprake zijn. Daaronder vallen ook bijdragen die zijn ontvangen voor een interne campagne. Die zijn immers te vatten onder «politieke activiteiten». Als het gaat om giften van een geveer die in totaal in een kalenderjaar € 4 500 te boven gaan, dan moet dit aan de partij worden doorgegeven, met daarbij de naam en het adres van de geveer. De partij dient deze gegevens over de kandidaten door te geven aan de minister, die de overzichten vervolgens openbaar maakt.

De leden van de CDA-fractie vernamen graag hoe naleving kan worden verzekerd waar het om giften aan kandidaten gaat. Kandidaten zijn verplicht aan de politieke partij de benodigde gegevens te verstrekken over ontvangen giften van € 4 500 of meer. Komt een kandidaat deze verplichting niet na, dan kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hem een bestuurlijke boete van ten hoogste € 25 000 opleggen. Ook de partij zelf komt in dat geval haar verplichting niet na om de minister een overzicht te verstrekken van de bijdragen die aan een kandidaat zijn gedaan. Daarmee riskeert de partij eveneens een bestuurlijke boete van maximaal € 25 000. Als de minister of de Commissie toezicht financiën politieke partijen aanwijzingen hebben dat deze verplichtingen niet worden nageleefd, bijvoorbeeld door een melding van het mogelijk achterhouden van informatie door een kandidaat of partij of door berichten in de media, kan toezicht worden uitgeoefend. De toezichthouders zijn bevoegd om zowel bij kandidaten als bij partijen onderzoek te doen naar de financiële administratie. Toezichthouders beschikken op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) over bepaalde bevoegdheden, zoals inzage vorderen van zakelijke gegevens en bescheiden, daarvan kopieën te maken en met toestemming van de bewoner een woning betreden. Ingevolge artikel 5:20, eerste lid, van de Awb is een ieder verplicht aan een toezichthouder binnen de door hem gestelde redelijke termijn alle medewerking te verlenen die deze redelijkerwijs kan vorderen bij de uitoefening van zijn bevoegdheden. Mocht uit dit onderzoek blijken dat een kandidaat grote bedragen heeft ontvangen, dan kan nader onderzoek uitwijzen waar die van afkomstig zijn. Als aannemelijk is dat deze giften zijn gedaan ten bate van politieke activiteiten van de kandidaat, dan heeft hij niet aan zijn verplichting op

grond van artikel 29 voldaan en kan een bestuurlijke boete worden opgelegd.

5. Toezicht en sancties

De leden van de PvdA-fractie vroegen of verkiezingscampagnes ook onder de taken van de Commissie toezicht financiën politieke partijen vallen, zoals de GRECO had bepleit. Voorts vroegen deze leden of de regering kan aangeven waarom niet gedacht is aan de Algemene Rekenkamer.

De taken van de Commissie toezicht financiën politieke partijen zijn vastgelegd in artikel 35, derde lid, het wetsvoorstel. De commissie kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties adviseren over het aanwijzen van een rechtspersoon als neveninstelling, het mogelijk achterwege laten van de gegevens van natuurlijke personen om veiligheidsredenen en het opleggen van een bestuurlijke boete. De commissie heeft geen rol in het toezicht houden op de financiering van verkiezingscampagnes.

De Algemene Rekenkamer is een onafhankelijk orgaan. De Rekenkamer controleert of de uitgaven van de Nederlandse rijksoverheid rechtmatig en doelmatig zijn. In dat kader kan hij onderzoek doen bij een politieke partij en diens accountant. De financiële expertise van de Rekenkamer is echter minder relevant bij het beoordelen of een partij gegevens van natuurlijke personen om veiligheidsredenen achterwege kan laten of dat een bestuurlijke boete opgelegd moet worden en zo ja, hoe hoog die moet zijn. Er is voor gekozen een aparte, kleine commissie in het leven te roepen, die onder de ministeriële verantwoordelijkheid valt. Dit biedt de mogelijkheid om met de Tweede Kamer in debat te gaan over de werkwijze van de commissie. Voorts zal de commissie zodanig worden samengesteld dat zij bij haar taakuitoefening zowel deskundig als onpartijdig is.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of met de instelling van de Commissie toezicht financiën politieke partijen, die de minister adviseert, iedere schijn van partijdigheid wordt vermeden. Voorts stelden deze leden samen met de leden van de D66-fractie de vraag of met deze constructie onafhankelijk toezicht wordt gecreëerd. Voorts vroegen de leden van de D66-fractie of een minister volgens de regering binnen de dynamiek van financiering van politieke partijen en campagnes een onafhankelijke positie inneemt. Het lid van de SGP-fractie stelde de vraag of de benaming van de commissie niet tot verwarring of misverstand aanleiding kan geven nu uit zowel de wettelijke regeling als de toelichting daarop blijkt dat de commissie zelf niet als toezichthouder kan optreden. De Commissie toezicht financiën politieke partijen is een onpartijdige commissie van drie gezaghebbende deskundigen op het terrein van partijfinanciering. Zij zal zich buigen over het aanwijzen van een rechtspersoon als neveninstelling, het achterwege laten van de gegevens van natuurlijke personen om veiligheidsredenen en het opleggen van een bestuurlijke boete, en daar op gedegen en zorgvuldige wijze de minister over adviseren. Daarbij staat de commissie alle informatie ter beschikking waar ook de minister over beschikt. De naam van de commissie is gekozen om duidelijk te maken dat zij een taak heeft ten aanzien van het toezicht op de financiën van politieke partijen, maar niet op de subsidiëring. De taken van de commissie zijn duidelijk in de wet vastgelegd. Ik denk dan ook niet dat hierover verwarring zal ontstaan. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is en blijft verantwoordelijk voor de uitvoering en het toezicht op de naleving van de voorgestelde verplichtingen. Door de deskundige adviezen van de Commissie toezicht financiën politieke partijen wordt de minister beter in staat gesteld deze verantwoordelijkheid te dragen en daarover verant-

woording af te leggen aan de Staten-Generaal en de daarin vertegenwoordigde politieke partijen.

Zoals in de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven is de noodzaak van volstrekt onpartijdige besluitvorming in zaken die politieke partijen aangaan, in de ogen van de regering de achtergrond van het advies van de GRECO om een onafhankelijk toezichtorgaan in te stellen. De belangrijkste waarborg daarvoor is gelegen in de manier waarop aan de wettelijke regels vorm wordt gegeven: zowel uitvoering als toezicht geschieden op basis van objectieve wettelijke regels die geen ruimte laten voor inhoudelijke bemoeienis of vooringenomenheid. Waar beleidsruimte is voor een bepaalde beslissing is nu een onpartijdige commissie toegevoegd, die de minister van advies dient. De minister kan daarna een gedegen afweging maken bij zijn beslissing. Vervolgens kan een discussie daarover met de Kamers gevoerd worden. Dit biedt een voldoende garantie voor de onpartijdige uitvoering van de wet.

Het lid van de SGP-fractie stelde de vraag of de adviezen van de commissie, in het bijzonder die welke op grond van artikel 35, derde lid, worden uitgebracht een bindend karakter hebben. Ook stelde dit lid de vraag of te allen tijde geheimhouding van de gegevens die aan de commissie ter beschikking worden gesteld is gegarandeerd en of de adviezen openbaar worden gemaakt. Ten slotte vroeg het lid van de SGP-fractie welke consequenties verbonden kunnen zijn aan een advies van de commissie om een bestuurlijke boete op te leggen terwijl de minister geen voornemen heeft om tot handhaving over te gaan. Betekent dit dat hij het advies naast zich neer kan leggen?

De adviezen worden niet openbaar gemaakt. Dit zou tot consequentie hebben dat ook de adviezen ten aanzien van het inroepen van de mogelijkheid om de gegevens van natuurlijke personen om veiligheidsredenen achterwege te laten openbaar gemaakt moeten worden. Dat vind ik ongewenst. De strekking van het advies zal evenwel altijd kenbaar worden gemaakt voor de betrokken partij, hetzij (in geval van het volgen van het advies) in de motivering van het besluit, dan wel door verwijzing naar het advies, als daarvan kennis is gegeven aan de belanghebbenden (artikel 3:49 van de Awb), hetzij (in geval van afwijking van het advies) door vermelding van de redenen van afwijking in de motivering (artikel 3:50 van de Awb).

De commissie kan de minister óók adviseren om toezicht uit te oefenen op de naleving of een boete op te leggen, ook al heeft hij daartoe geen voornemen. Ook van dit advies kan de minister afwijken, maar dan wel met redenen omkleed. Dit biedt de Tweede Kamer vervolgens de mogelijkheid om met de minister in debat te gaan over dit besluit. De stukken die in ieder geval aan de commissie beschikbaar worden gesteld teneinde ook uit eigen beweging te kunnen adviseren over het opleggen van een bestuurlijke boete, betreffen alle financiële verslagen en overzichten van bijdragen en schulden met de bijbehorende accountantsverklaringen. Dit zijn stukken die al openbaar zijn. Als de minister het voornemen heeft om van een van de in artikel 35, derde lid, bedoelde bevoegdheden gebruik te maken, stelt hij aan de commissie alle gegevens ter beschikking die tot dit voornemen hebben geleid. Deze gegevens kunnen privacygevoelige informatie bevatten. De leden van de commissie zijn op grond van artikel 2:5 van de Awb verplicht tot geheimhouding van gegevens waarvan zij het vertrouwelijke karakter kennen of redelijkerwijs moeten vermoeden.

De Raad van State heeft een duidelijke voorkeur uitgesproken voor een strafrechtelijke handhaving, zo constateerden de leden van de CDA-fractie. Deze leden vroegen of de keus voor het sanctiestelsel in de evaluatie wordt meegenomen.

Zoals ik hiervoor heb aangegeven zien de verplichtingen in het wetsvoorstel vooral op administratieve handelingen als het bijhouden van een administratie, het registeren van bijdragen en het toezenden van onder andere het overzicht van bijdragen van € 4 500 of meer. Voor dergelijke administratieve vergrijpen en het niet betrachten van transparantie is de bestuurlijke boete het aangewezen instrument. Het is belangrijk dat daartegen steeds adequaat kan worden opgetreden, op een wijze en met middelen die proportioneel zijn. De bestuurlijke boete wordt aangewend voor die gevallen waarbij de overtreding eenvoudig is vast te stellen, er geen behoefte is aan een opsporingsfase met bijbehorende dwangmiddelen en opsporingsbevoegdheden en er geen zware straffen nodig zijn. Daarnaast is het nog steeds mogelijk om strafrechtelijk te handhaven in geval van ingrijpendere overtredingen als valsheid in geschrifte. Op grond van artikel 38 stelt de Minister, indien hij bij de uitoefening van zijn taken op grond van deze wet stuit op mogelijke strafbare feiten, de officier van justitie hiervan in kennis. Het openbaar ministerie kan vervolgens besluiten om strafrechtelijk te vervolgen. In de evaluatie zal in ieder geval de uitvoering in de praktijk van het wetsvoorstel worden meegenomen. Deze uitvoering omvat ook de eventueel op te leggen bestuurlijke boetes.

6. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de veiligheid

De leden van de fractie van de PVV vroegen de regering of de privacy van zowel binnenlandse als buitenlandse donateurs in voldoende mate is gewaarborgd. Deze leden wilden voorts graag weten waarom niet gekozen wordt voor een systematiek waarbij slechts beperkte inzage wordt toegestaan aan bijvoorbeeld een accountant of een commissie, onder strikte geheimhouding.

Het wetsvoorstel maakt ten aanzien van de regels over transparantie geen onderscheid tussen donateurs uit Nederland en donateurs uit het buitenland. Indien een politieke partij van mening is dat de naam en woonplaats van een buitenlandse donateur om veiligheidsredenen anoniem dient te blijven, dan kan die partij een gemotiveerd verzoek daartoe indienen bij de minister. De Commissie toezicht financiële politieke partijen zal de minister hierover adviseren. Bij de beoordeling van dit verzoek zal in beginsel geen onderscheid worden gemaakt tussen donateurs uit Nederland en donateurs uit het buitenland.

Een belangrijk oogmerk van het wetsvoorstel is om transparantie te verschaffen over de bijdragen aan politieke partijen. Het moet voor iedere burger mogelijk zijn om kennis te nemen van bijdragen aan politieke partijen. Een systematiek waarbij slechts onder strikte geheimhouding inzage wordt toegestaan aan een accountant of een commissie is strijdig met dit doel, daar dit zou betekenen dat de beoogde transparantie niet aan de burgers wordt verschaft. Hiermee zou een belangrijke pijler van de wet worden weggenomen.

Het lid van de SGP-fractie stelde de vraag wat de reden is om in geval van de afwijkingsmogelijkheid van de plicht tot openbaarmaking van de naam en woonplaats van een natuurlijk persoon om redenen van veiligheid van die persoon, niet het advies van de AIVD in te winnen.

Bij de beoordeling van de vraag of er sprake is van veiligheidsrisico's voor een donateur zullen de argumenten die de politieke partij aanvoert, leidend zijn. Hierbij is geen rol weggelegd voor de AIVD, daar de AIVD zijn taken verricht in het belang van de nationale veiligheid. Eén van de taken van de AIVD is het verrichten van onderzoek naar personen die een dreiging vormen voor de nationale veiligheid. In het geval van de publicatie van de namen van donateurs van een politieke partij is daar echter geen sprake van. Het gaat hier immers om de vraag of zij bij openbaarmaking van hun identiteit mogelijk gevaar lopen en niet om een bedreiging van de nationale veiligheid. Daarnaast maakt de AIVD in

bijzondere gevallen veiligheidsanalyses van personen die worden bedreigd. Dat is hier evenmin aan de orde. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal daarom deze belangenafweging zelf maken en het voorgenomen besluit ter advisering voorleggen aan de commissie. Ook de commissie zal in haar advies de weging maken tussen het belang van de openbaarheid en de veiligheid van een individuele donateur.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J. W. E. Spies